

Maria Teresa Codina i Mir. Una aproximació bio-bibliogràfica

Rafael Bisquerra i Alzina*

Introducció

Maria Teresa Codina i Mir és una mestra que ha estat compromesa en l'educació dels sectors socials més desfavorits i en la renovació educativa a Catalunya. Al llarg de la seva trajectòria professional ha realitzat, de forma callada, una tasca de renovació educativa que no pot ser ignorada per la pedagogia catalana. Per això considerem oportú posar en relleu alguns aspectes destacats de la seva vida i de la seva obra.

Les informacions aquí exposades han estat recollides de primera mà, a través de successives entrevistes en profunditat. Pensem que és important aprofitar el testimoni directe dels protagonistes, mentre sigui possible, per reconstruir la història de la pedagogia catalana. Això ens porta a les històries de vida com a metodologia d'investigació.

Aspectes metodològics: les històries de vida

El número 14 de *Temps d'Educació* (segon semestre de 1995) presenta la recerca etnogràfica com a tema monogràfic. En un seguit d'articles de reconeguts autors es pot trobar la fonamentació científica d'aquest enfocament metodològic. Una de les aproximacions a la recons-

* Rafael Bisquerra i Alzina és professor de la Universitat de Barcelona des de 1976. Ha impartit docència en les matèries d'Estadística, Mètodes d'Investigació i Orientació Psicopedagògica. Al voltant d'aquestes temàtiques s'ha centrat la seva tasca investigadora i ha publicat llibres i articles en revistes especialitzades: *Introducción conceptual al análisis multivariable*. Barcelona: PPU, 1989; *Orientación psicopedagógica para la prevención y el desarrollo*. Barcelona: Boixareu, 1990; *Eficiencia lectora*. Centro de Estudios Adams, 1994; *Orígenes y desarrollo de la orientación psicopedagógica*. Madrid: Narcea, 1996; i *Manual de orientación y tutoría*. Praxis, 1996; entre d'altres.

Adreça professional: Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació. Divisió Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona. Campus de la Vall d'Hebron. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona

trucció de la realitat, dins la investigació etnogràfica, és a través de les «històries de vida», de les quals farem a continuació un breu comentari, ja que no se'n feia referència en el monogràfic esmentat.

Les «històries de vida» s'han utilitzat amb profusió en antropologia, sociologia, psicologia, història, literatura i altres branques de la ciència. La bibliografia sobre les històries de vida és abundant (vegeu, per exemple, Barnett, 1968; Catani, 1982; Lewis, 1966, 1972; Marsal, 1973). Entre elles, n'hi ha de caràcter epistemològic i metodològic (Balan, 1974; Bertaux, 1976, 1980; Ferrarroti, 1990; Poirier i altres, 1993; etc.). Janer Manila (1979) va estudiar el cas de «Marcos» des del punt de vista educatiu. En aquestes obres es pot trobar la justificació d'una metodologia, encara poc utilitzada en educació.

La tradició oral ha jugat des de bon començament un paper primordial en la reconstrucció de la història immediata. Una demostració de la seva importància pot ser l'existència de la revista *Oral History*, especialment dedicada a aprofitar les fonts de primera mà. En molts casos, aquestes històries no són simplement anecdòtiques, sinó que pretenen exposar vivències comunes a moltes persones de característiques similars. El narrador no és un ésser aïllat, forma part d'una societat, d'una cultura, d'una època, a la qual pertanyen altres persones, amb les quals comparteix experiències en comú. D'aquesta manera, les històries de vida tenen un poder de generalització que va més enllà de l'anècdota concreta per passar a poder ser considerades com investigació científica des del punt de vista metodològic i epistemològic.

Hom distingeix entre històries de vida (*histoires de vie, life histories*) i relats de vida (*récits de vie, life stories*). En aquests últims, l'exposició del personatge és l'única font d'informació, mentre que en les primeres es complementa amb expedients, materials, l'aportació d'altres persones, etc. El treball de Marsal (1973) és un exemple d'història de vida.

En aquest sentit també ve al cas recordar com Poirier i altres (1993: 50-51) distingeixen entre psicobiografia i etnobiografia. La primera se centra en la personalitat del protagonista, la segona se centra en els fets: la persona és el mirall del seu temps.

Les històries de vida no s'han de considerar com un producte acabat, sinó com una matèria primera sobre la qual caldrà treballar. És en aquest sentit que presentem aquesta aproximació biobibliogràfica de M. T. Codina.

Maria Teresa Codina: Formació i primeres experiències (1927-1956)

Maria Teresa Codina i Mir va néixer el 6 de març de 1927, al carrer Pau Claris, 92 (el que és ara el 168) de Barcelona. Fou la primera d'onze germans, dels quals en viuen vuit. La diferència d'edat amb el petit és gairebé la mateixa que amb la seva mare (uns 20 anys). El seu pare era metge especialista en cardiologia. La seva mare, que va néixer el 1904 (per tant, en aquests moments té 92 anys), es va dedicar en cos i ànima al marit i als fills. A la llar familiar es respirava un ambient de sòlida fe cristiana. M. Teresa va cursar estudis primaris i secundaris a escoles de monges. No li queda més remei que aprendre allò de «les nenes escolten i callen». D'aquesta època guarda un bon record dels professors Gros, Petit i Bastardas. Aquest últim li va descobrir el llatí i va influir en la seva decisió d'estudiar filologia; precisament se'l va retrobar com a professor a la Facultat.

La seva adolescència és la pròpia d'una noia de postguerra, com les que es poden veure a les pel·lícules. Timidesa i dificultat per sintetitzar amb la gent de la seva edat li crearen problemes de relació, a més dels típics de l'adolescència.

El seu pare li va parlar sempre en català, mentre que la seva mare li parlava en castellà. D'aquesta manera va respirar bilingüisme des del bressol. Això va ser probablement un determinant de l'interès i la facilitat que posteriorment va tenir per l'aprenentatge de les llengües. Va aprendre francès a l'escola: el 1947 va obtenir el Diploma Superior de Llengua Francesa de l'Alliance Française. El seu pare es va preocupar perquè aprengué alemany a partir dels sis anys. Mentre feia filologia clàssica va aprendre llatí i grec. El 1968 va obtenir el títol de Professora de Llengua Catalana. Posteriorment, quan ja tenia 48 anys va aprendre anglès. I encara va estudiar rus, amb seixanta anys complerts, amb motiu de preparar un viatge a Rússia.

El 1946 va iniciar els estudis de filosofia i lletres, en l'especialitat de filologia clàssica, a la Universitat de Barcelona, on va obtenir la llicenciatura el 1952. Està col·legiada des de 1953; en aquests moments és una de les persones col·legiades més antigues. De l'època d'estudiant recorda els professors Bassols, Cirac, Rubio, Bastardas, Pallí, Badia i Margarit, Pericot, etc.

Abans d'acabar filologia, el 1951 va obtenir el títol de «Maestro de Primera Enseñanza», segons el Pla de 1938. Recordem que segons aquell pla, les persones que tenien l'examen d'Estat (més o menys equivalent al COU actual) es podien presentar a un examen lliure de

14 assignatures per obtenir el títol de mestre. Maria Teresa ho va fer no per interès personal, sinó per la forta insistència del seu pare. Curiosament, en aquells moments ella «tenia molt clar que mai no exerciria com a mestra».

Ja llicenciada, el Dr. Petit li va demanar que fes una traducció del grec per a la Fundació Bernat Metge, la qual cosa era una de les seves màximes aspiracions. Malgrat la il·lusió inicial, això li va servir per veure clar que aquest no era el seu camí. Ho va trobar fred i despersonalitzat.

Va passar el curs 1952-53 fent classes com a substituïda a diverses escoles i també fent classes particulars. Aquest primer contacte amb la realitat educativa li va fer prendre consciència de la problemàtica que comporta educar com ella creia necessari. Li pica el cuc de l'educació. Comença a plantejar-se la creació d'una escola que respongui a les necessitats que detecta.

Va sentir la urgència de saber més coses sobre aquest camp i es va decidir a viure l'aventura d'anar a París el curs 1953-54. Allà va descobrir l'ensenyament individualitzat: pla Dalton, sistema Winetka, mètode de fitxes de Dottrens; el mètode de Projectes, l'Escola Nova a través de l'École des Roches, la renovació de Montessori impulsada per Pierre Faure i altres moviments de renovació pedagògica. Va freqüentar la Sorbona, el Centre Montessori, l'Institut de Pedagogia, etc. Mentre es guanya la vida fent classes, no perd ocasió de participar en cursos, conferències i trobades d'estudiants. Aquesta estada a París també li va servir per posar-se en contacte amb els moviments religiosos més avançats, que preludeaven el que després seria el Concili Vaticà II. Va tenir contactes amb Congar, Lubac, Daniélou, Le Bret, Montcheuil, etc. Allà va fer amistats que han continuat per sempre més.

De retorn, continuant amb l'objectiu d'intensificar la formació, el curs 1954-55 es va matricular a la secció de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, que precisament aquell curs inaugurava aquesta especialitat. En aquells moments impartien classe a la secció de Pedagogia Tusquets, Sanvicens, Joaquim Carreras Artau, Font i Puig, etc. Però aquells estudis no responien al que ella desitjava. A més, no necessitava el títol (ja en tenia dos). L'aspecte positiu d'aquest curs va ser que allà va coincidir amb Marta Mata, i a partir d'aquell moment les uniria una sòlida amistat i una productiva col·laboració professional. Aquest contacte li va permetre conèixer la història de la tradició pedagògica catalana: Escola de Mestres de Joan Bardina, Palau Vera i l'Escola Mont d'Or, Pau Vila i l'Escola Horaciana, l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia, Alexandre Galí i l'Escola Vallparadís, Manuel Ainaud i els Grups Escolars de l'A-

juntament de Barcelona, entre els quals hi havia l'Escola del Bosc de Montjuïc amb Rosa Sensat com a directora, Fèlix Martí i Alpera i el Grup Escolar Pere Vila, l'Escola Ramon Llull amb Anna Rubies, l'Escola del Mar i les Colònies Escolars dirigides per Artur Martorell, l'Escola del Guinardó, escoles com la Casa dels Nens amb les germanes Francesca i Dolors Canals, deixebles directes de Maria Montessori, el parvulari Forestier, l'Institut Escola dirigit per Josep Estalella i amb Angeleta Ferrer i Sensat com a primera col·laboradora, institucions com el Patronat Escolar, l'Associació Protectora de l'Ensenyança, el Consell d'Investigació Pedagògica dirigit per l'Eladi Homs, la Comissió de l'Escola Nova Unificada (CENU) de 1936, etc.

Al final del curs va anar al Col·legi Internat La Molina que dirigia Jordi Galí, company en l'especialitat de clàssiques. Va ser allà l'estiu de 1955. Va considerar que la reflexió que s'hi feia a partir de la pràctica educativa li proporcionava l'aprenentatge que desitjava i va optar per quedar-se a La Molina tot el curs 1955-56 en lloc de continuar a la Universitat. L'Internat de La Molina fou un centre d'intercanvi d'inquietuds i experiències i l'origen de l'Escola Sant Gregori. La seva idea d'escola s'anava perfilant.

Participació activa a la renovació pedagògica durant el franquisme: l'Escola Talitha (1956-1974)

El 1956 va fundar l'Escola Talitha («noia» en arameu) a la part alta de Barcelona (C/ Jaume Piquet, 23). Era una escola privada -li semblava impensable una renovació en el marc de l'escola estatal-, oberta, però, a les possibilitats econòmiques dels pares. Des dels seus inicis rep l'assessorament il·lusionat d'Alexandre Galí. Al primer curs hi va haver trenta alumnes i vuit mestres. Al segon es va doblar i al tercer triplicar. Gradualment, el nombre aniria augmentant fins arribar a uns 600 alumnes.

Allà, M. Teresa va voler portar a la pràctica el seu credo pedagògic: treball en equip, relació amb pares i alumnes estreta i constant, conreu de la llengua materna, coeducació, relació amb l'entorn, formació integral i un sistema d'economia escolar innovador.

Van formar part de l'equip persones de notable qualitat humana, algunes de les quals al llarg del temps han destacat en diversos aspectes. Entre els mestres del començament hi havia Mª Antònia Canals, Mª Teresa Fort, Anna Mª Roig, Isabel Zamarriño, Montserrat

Piera, Roser Jarque, Mª Carme Codina i Frederic Bassó. D'una manera o altra, Marta Mata, des de Saïfores, hi participaria fins a la preparació directa de l'Escola de Mestres Rosa Sensat. D'entre els qui posteriorment s'hi van incorporar, recordem Fina Rifà, Mª Eulàlia Valeri, Àngels Ollé, Pilar Benejam, Rosa Carrió, Carme Tomàs, Júlia Grau, Rosa Mª Pujadó, Pilar Tatjer, Joan Solà, Conxa Riart, Pepita Subirà, Mª Figueras, Isabel Casacuberta, Carme Tres, Anton Font, Eduard Mayans i un llarg etc.

Talitha era un projecte de pedagogia activa. L'escola contemplava les diverses vessants de l'individu; es proposava la interiorització de valors, l'adquisició d'hàbits, una assimilació de continguts que arribés a transformar la persona, l'educació de la sensibilitat, honestedat i sociabilitat, la valoració de l'expressió (verbal, corporal, artística), la formació de la llibertat-responsabilitat. Calia que cadascú rendís segons les seves qualitats i en la mesura de les seves possibilitats.

Al parvulari, de tres a cinc anys, hi havia nens i nenes. De sis a catorze anys només hi havia nenes. A partir de 1968 va començar la coeducació contravenint la legislació franquista, la qual cosa va obligar a muntar un dispositiu de seguretat per despistar la inspecció.

Una situació similar es produïa respecte de la llengua. Malgrat la prohibició de l'època, l'ensenyament es feia en català. Això obligava a una vigilància contínua. La protecció consistia que quan arribava la visita d'un inspector, mentre Maria Teresa l'entretenia, des de secretaria es repartia un feix de llapis a cada classe. Era la contrasenya. A partir d'aquest moment tothom passava al castellà. El mestre penjava la foto de Franco, habitualment desada al calaix, i tot seguia d'acord amb la llei. Però un dia, després de tota la comèdia, l'inspector va veure a la porta del pati un rètol que deia «tanqueu la porta si us plau». I va dir (en castellà, és clar) «¡aquí se respira en catalán!». Va fer un informe negatiu que va tenir conseqüències serioses. I és que l'escola va funcionar deu anys amb una autorització provisional, la qual cosa, juntament amb l'informe negatiu, va produir l'ordre de tancament. Això era cap al 1967. Però va ser precisament a partir d'aquesta prohibició que es va aconseguir l'autorització definitiva. D'aquest «ensurt», gairebé ningú no se'n va assabentar. Val a dir que aquest fet només és una anècdota dels problemes que hi havia amb l'Administració educativa.

Econòmicament va ser una experiència peculiar. Cada família pagava segons les seves disponibilitats econòmiques. Això obligava a passar molt de temps intentant establir la quota més apropiada per a cada família en funció de les seves possibilitats. Al seu torn, els mestres cobraven segons les seves necessitats. Era una escola privada amb vocació d'escola pública. Josep Maria Bas traduïa els principis i cri-

teris dels mestres en clau d'economia. Juntament amb Pere Darder, de l'Escola Costa i Llobera (una altra escola innovadora amb la qual es van mantenir molt bones relacions), van fer el 1968 un estudi de quotes en el qual van participar, entre d'altres, Pasqual Maragall, Ernest Lluch, Àngels Botey, etc. Cal assenyalar que en aquells moments, com una taca d'oli, l'experiència es va estendre a d'altres escoles. Aquest model sembla que ara està abandonat, ja que el procés que es va produir durant els anys setanta de convertir en públiques escoles privades que havien estat innovadores va fer perdre el sentit d'aquest tipus d'economia escolar.

Les classes socials dels pares eren força variades, des d'obrers a industrials. Segons una enquesta, cap a l'any 1966 hi havia un 50% de classe mitjana, un 25% de famílies obreres i un 25% de grans empresaris.

La preocupació per la formació integral feia que, des dels inicis, la dimensió religiosa hi fos present. Durant una primera època es feia catequesi i classes de religió a l'escola. Progressivament es va veure la diferència entre la cultura religiosa i la vivència de la fe. A partir de la segona meitat dels anys seixanta, l'escola va continuar assumint la cultura religiosa i el compromís amb uns valors oberts a la transcendència, mentre que de la catequesi es van responsabilitzar grups de pares i mestres que, fora de l'àmbit escolar però en contacte amb l'escola, elaboraven el seu projecte. Com a conseqüència d'això va sorgir el centre de Catequesi Sant Gervasi, del qual Frederic Bassó sempre ha estat l'ànima.

Una de les característiques de Talitha era la preocupació per l'entorn, per la vida real, en l'aspecte social i cultural. S'organitzaven sortides, de durada diversa, per conèixer el país, per afavorir la convivència, per descobrir valors i possibilitats en els alumnes.

Les activitats eren molt diverses. Una d'elles era la neteja de la classe i la distribució de les tasques a l'hora de dinar. Això va provocar que algunes famílies benestants s'emportessin els seus fills, atès que a casa seva ja tenien la minyona per escombrar.

El fet que Jeroni de Moragas matriculés les seves filles a Talitha el primer curs va suposar un gran encoratjament per als mestres i un impuls per a l'escola. Entre els alumnes que hi van passar, n'hi ha hagut molts que han destacat en diversos aspectes de la vida social, cultural, científica i artística.

A classe, els alumnes es confeccionaven el seu propi llibre de text a partir de consultar-ne diversos i de prendre apunts. S'ha de dir que en aquells temps els llibres de text deixaven molt a desitjar. A Talitha

tenia una importància capital la biblioteca, que va ser organitzada per Marta Mata. Dins aquest marc de valoració de la lectura, Andreu Dòria, pare inquiet de quatre alumnes, va crear l'editorial la Galera.

Fruit de la importància que es donava a la lectura i a la biblioteca de l'escola, amb la col·laboració entre Talitha i l'escola Costa i Llobera, el 1961 es va iniciar la publicació periòdica d'*Indicaciones sobre lectura*. Amb el temps esdevindria una obra de referència obligada en el món educatiu actual, *Quins llibres han de llegir els nens?* (en versió catalana i castellana), que publicava Rosa Sensat amb una freqüència aproximada de dos cops l'any.

Persones que van visitar l'escola a mitjans dels anys seixanta han comentat la grata impressió que els va causar. Talitha fou una experiència molt interessant, un pèl romàntica i idealitzada, que va tenir ressò social.

Al final dels anys seixanta i principis dels setanta es produïren una sèrie de fets que arribarien a provocar un canvi en la trajectòria professional de Maria Teresa. Per una banda, Maria Teresa i l'equip tenien la sensació d'educar els fills de la *gauche divine* i de la burgesia catalana. En aquells moments va arribar la Llei General d'Educació del 4 d'agost de 1970, amb canvis substancials. Això obria la possibilitat de traspasar equips de professors ja constituïts a una escola pública de creació recent: la tasca educativa a una zona perifèrica amb gent desfavorida podria tenir més incidència social. En certa mesura, la dinàmica del grup de professors de Talitha va entrar en crisi davant d'aquest plantejament. Com a conseqüència de tot això i d'altres fets, al juny de 1974 acaba l'Escola Talitha. El grup de mestres que s'hi va quedar va constituir una cooperativa amb el nom d'Escola Orlandai. Posteriorment va formar part del grup d'escoles del CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per una Escola Pública Catalana) que el 1989 van passar a la xarxa d'escoles públiques.

Educació activa als barris perifèrics i marginals: Can Tunis (1974-1983)

Després de 17 anys a Talitha, Maria Teresa passa a fer de mestra en un barri obrer, a la Zona Franca, en concret a l'Escola Parroquial Nostra Senyora de Port, que dirigeix Pepita Casanellas. Allà ensenya llengües (català, castellà i francès) a la segona etapa d'EGB, durant el curs 1974-75. Els alumnes són fills d'immigrants, principal-

ment d'Andalusia. En aquells moments, a la zona hi havia uns 200 nens entre cinc i tretze anys que no només no estaven escolaritzats sinó que mai no havien anat a escola. La intenció de Maria Teresa era treballar en barris desfavorits amb els principis de Talitha. En aquella època va traslladar la seva residència a aquell districte.

A través de Basilio González, mestre de l'escola de Port i president de l'associació de veïns, M. Teresa descobreix una nova vessant de l'educació: mantenir els principis pedagògics demana un canvi d'òptica. L'entorn incideix en la didàctica. Els interessos dels alumnes, el bagatge cultural, el ritme d'aprenentatge, etc., demanen una adequació a la realitat. Aquí M. Teresa va experimentar i sofrir com els nens durant la classe disparaven arròs amb el bolígraf i altres entremaliadures diferents de les que eren habituals a Talitha. Els objectius educatius són sempre els mateixos: al mestre li toca conèixer la realitat per adaptar-hi la didàctica. És el que anomenaríem un enfocament ecològic. Si a Talitha tenia sentit parlar de Machado o d'Espriu, aquí s'havia de vivenciar Manuel Gerena. Considera que, tant o més important que parlar en català, i molt sovint previ a parlar-lo, és viure en català: l'escola és un lloc privilegiat per ajudar a assimilar valors propis de la cultura catalana (realisme, previsió, eficiència, humor, etc.) sense, però, substituir els valors que cadascú ja viu.

M. Teresa va jugar un paper important en la creació de l'Institut Nacional de Batxillerat Can Tunis el 1974, que fou el primer d'Espanya creat a instàncies d'una associació de veïns. Allà va ser professora de llengües i cap d'estudis (1975-1977). Al principi, amb professorat interí es va fer una bona feina d'equip, de renovació i d'atenció a les necessitats de la zona. Però quan el 1977 van accedir-hi professors titulars, l'ambient va canviar. Es va complir el que cínicament havia vaticinat un inspector: «No cal que us hi amoïneu. Quan hi accedeixin catedràtics titulars, serà un institut com els altres». En aquells moments M. Teresa ho va deixar.

Però aquells anys havien servit per posar-se en contacte amb el món gitano de Can Tunis. L'alcalde Socias Humbert accepta un plantejament d'experiència d'educació global (habitatge, sanitat, escola, treball, assistència social, servei jurídic). D'aquesta manera, el 1977 M. Teresa fou nomenada Directora de Promoció Educativa de Can Tunis.

El 1978 M. Teresa va crear l'escola municipal «Avillar Chavorrós» (*Veni, nens* en caló), a Can Tunis, que va canviar la vida del barri. Es tracta d'aconseguir que els gitanos trobin resposta als seus drets i que ells mateixos progressin en l'acompliment dels seus deures com a ciutadans. A l'escola, cal trobar la didàctica que parteixi del bagatge personal i cultural dels alumnes. La descripció d'aquesta innovació educativa va merèixer el IV Premi Ramon Llull d'experiències

pedagògiques de 1979. Entre les persones amb qui va compartir il·lusions i problemes hi ha Rosita Brioso, Basilio González, Concha Santidrián, Pilar García, Antònia Gilabert, José Gabriel López, Maria Maragall, Joan Vallés, etc.

Durant 1982 va coordinar el treball sobre «Situació de la població infantil gitana a Catalunya», realitzat per encàrrec del Consell Escolar de Catalunya.

Cap als anys 1981-82 es produeixen uns canvis econòmics i socials que fan difícil la vida dels gitanos. Es fa impossible mantenir els principis sobre els drets i els deures que Maria Teresa havia defensat davant els gitanos i davant l'Ajuntament. Per coherència personal, i molt a contracor, deixa Can Tunis al juny de 1983.

El 1983 se li concedeix el Premi Hidalgo, en la seva cinquena convocatòria, atorgat per l'Associació Nacional de Presència Gitana per la feina feta en favor dels gitanos.

La renovació educativa des de l'Administració pública (1983-1992)

Durant el curs 1981-82, quan estava a «Avillar Chavorrós», Maria Teresa Codina va ser nomenada membre del Consell Escolar de Catalunya. Va ocupar aquest lloc en el període 1981-1984. Des d'aquest càrrec va col·laborar en l'elaboració de les Orientacions i Programes per a Parvulari i Cicle Inicial de l'Ensenyament Primari (1982), de la Direcció General de Primària.

Durant l'etapa 1983-1987 va formar part del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, en el Gabinet d'Ordenació Educativa, com a Cap del Programa de les Escoles d'Acció Especial i dels Programes d'Educació Compensatòria de Marginats Socials (gitanos, àrabs) i d'Aules Taller de Catalunya. Una de les seves actuacions va ser l'escolarització dels infants gitanos dels barris de La Perona i Camp de la Bota que quedaven sense escola a partir de l'eradicació del barraquisme. Això va suposar la reubicació de les famílies gitanes a altres barris. Un objectiu essencial del programa era l'escolarització i el seguiment dels nens en el seu nou lloc de residència. Era una població d'uns 500 nens gitanos, integrats en unes 20 escoles de quatre barris de Barcelona (Sant Andreu, Sant Martí, Nou Barris i el Carmel). A això cal afegir 117 nens àrabs i magrebins concentrats a Ciutat

Vella. En aquest últim cas es van organitzar fora d'horari escolar cursos en els quals els nens rebien ensenyament en la seva pròpia llengua i afiançaven la seva pròpia cultura.

Els problemes que s'anaven plantejant eren molts, com es pot suposar, els quals en alguns casos no quedava més remei que remetre'ls als responsables últims. Però aquí no va trobar disposició per solucionar-los. I una altra volta, sentint-ho molt, per coherència amb ella mateixa, va deixar el Departament d'Ensenyament el 1987.

Una segona etapa a l'Administració pública va ser a l'Ajuntament de Barcelona (1987-1992). En el consistori hi ha Marta Mata de Regidora d'Educació. Maria Teresa fou nomenada responsable del Programa d'Educació en la Diversitat de l'Àrea d'Educació, en coordinació amb la Generalitat de Catalunya. Amb la col·laboració de José Gabriel López va endegar actuacions que són l'adaptació del Programa d'Educació Compensatòria a nivell de la ciutat de Barcelona.

Per poder portar a terme aquest programa calia tenir la categoria de Tècnic Superior en Educació. Per això, el 1988, amb 61 anys complerts, es va presentar a oposicions i les va superar, precisament amb el número u.

Des de l'Ajuntament té l'oportunitat de reprendre les feines a Can Tunis: Pla d'Actuació Integral, Casal Infantil, Escola Taller, etc. Treballa colze a colze amb Manel Iglesias i Xus Palomar.

El curs 1988-89 inicia l'Escola Secundària Adaptada Xavó-Xavi (*Noi-noia* en caló), per a nois i noies de 12-16 anys. L'especificitat d'aquest centre consisteix que els tallers de tecnologia són l'eix al voltant del qual s'estructuren les matèries instrumentals. En aquesta escola Maria Teresa va fer classe compaginant aquesta responsabilitat amb la seva funció a l'Ajuntament.

Altres aportacions de transcendència social

Des de 1957 l'equip docent de l'escola Talitha es reuneix fora de Barcelona, uns 5 dies al final d'agost, per garantir la preparació del curs (Sant Pere de Vilamajor, Montnegre, etc.). Amb el mateix objectiu, els mestres de l'escola Costa i Llobera fan cada any de l'1 al 7 de juliol el que anomenen la setmana de la mandra. D'aquestes iniciatives surten trobades de mestres per temes monogràfics i per a la

formació permanent. Això crea la necessitat d'estructurar la formació continuada a través de curssets, intercanvis, etc.

A partir de 1959 s'inicien trobades mensuals entre mestres. A l'estiu, a Saïfores, a casa de Marta Mata, s'organitzen Congressos de Pedagogia Barata, per arrodonir les discussions que s'havien tingut durant el curs passat. Aquestes experiències seran la llavor de fructíferes aportacions posteriors: Escola de Mestres Rosa Sensat i Escola d'Estiu.

Entre 1959 i 1963, Maria Teresa va participar a les conferències i sessions en què es feia proper el mestratge d'Alexandre Galí i d'Artur Martorell.

Mentre estava a Talitha, Maria Teresa fou un dels membres fundadors de l'Escola de Mestres Rosa Sensat (octubre de 1965), juntament amb Marta Mata, Pere Darder, Enric Lluc, Anna Mª Roig, Jordi Cots i Mª Antònia Canals. Recordem que Angeleta Ferrer i Sensat en va fer la inauguració amb una lliçó magistral sobre la poma.

De Rosa Sensat va sorgir, com una de les primeres activitats, la primera Escola d'Estiu al juliol de 1966, amb la intenció de contribuir a la formació continuada dels mestres. Aquest primer any s'hi van inscriure uns 150 mestres.

L'any 1967 es formaria «Coordinació Escolar» pels mateixos fundadors de Rosa Sensat, als quals s'afegiria Núria Ramos. El seu objectiu era afavorir l'intercanvi d'experiències pedagògiques de tot tipus. La coordinació comprenia tres aspectes: pedagògic, econòmic i de sensibilització. Les seves actuacions es van estendre fins al 1977. M. Teresa va participar molt activament en els Nuclis de Col·laboració, que eren grups de mestres de diverses escoles que feien una reflexió conjunta sobre la pràctica diària. En certa manera, podríem dir que era una experiència pionera del que avui denominem «investigació-acció».

En implantar-se la Ley General de Educación, de 4 d'agost de 1970, Joan Casals li proposa d'editar el tipus de material que l'escola Talitha experimenta a l'EGB. Es crea un corrent de vitalització de la didàctica a partir de la línia editorial que Joan impulsava. Durant l'etapa 1969-73, junt amb Pere Darder, coordina la col·lecció de textos adreçats a afavorir l'activitat mental dels alumnes i a facilitar als mestres la recerca de material. Dins d'aquesta col·lecció de l'editorial Casals, publica diverses obres, algunes en col·laboració amb d'altres autors (al final d'aquest document n'hi ha una relació).

M. Teresa és autora de llibres diversos; ha adaptat contes infan-

tils; ha escrit a revistes especialitzades en educació (per exemple, *Cuadernos de Pedagogía, Perspectiva Escolar, Infancia, Butlletí dels Mestres*), etc. Al final d'aquest informe es pot veure una relació de les seves obres.

El 20 de març de 1992 se li va fer un homenatge a les Cotxeres de Sants amb motiu de la seva jubilació. Hi havia representació de tots els estaments socials: l'alta política, el món cultural, intel·lectuals, universitaris, mestres, exalumnes, obrers de Zona Franca i gitanos de Can Tunis. Aquest fet va tenir un ressò a la premsa diària. També se li va fer una entrevista pel Canal 33 el dia 21 de març, en el programa *Personal i intransferible* de Josep Maria Espinàs, que, com sol passar quan hi ha una presència a la televisió, va contribuir a un millor coneixement de la seva persona i de la seva obra.

El 15 de desembre de 1995 el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya li va atorgar el Premi Ramon Fuster en reconeixement a la seva trajectòria professional, contribució a la renovació pedagògica i compromís amb els sectors socials més desfavorits.

La Mª Teresa encara té molts projectes: està fent assessorament a l'escola Xavó-Xaví; està escrivint la història de Can Tunis; també pensa emprendre la de Talitha, entre d'altres iniciatives per a les quals abans no havia tingut temps.

Bibliografia metodològica: històries de vida

- BALAN, J. i altres (1974): *Las historias de vida en ciencias sociales*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- BALAN, J.; JELIN E. (1980): «La structure sociale dans la vie personnelle». *Cahiers Internationaux de Sociologie*, LXIX, p. 269-289.
- BARNET, M. (1968): *Biografía de un cimarrón*. Barcelona: Ariel.
- BARNET, M. (1970): *La canción de Raquel*. Barcelona: Estela.
- BERTAUX, D. (1980): «L'approche biographique: sa validité méthodologique, ses potentialités». *Cahiers Internationaux de Sociologie*, LXIX, p. 197-225.
- CATANI, M. (1982): *Tante Suzanne*. París: Librairie des Méridiens. Klincksieck.
- FARADAY, A.; PLUMER, K. (1979): «Doing life histories». *Sociological Review*, 27, 4, p. 773-798.
- FERRAROTI, F. (1983): *Histoire et histoires de vie. La méthode biogra-*

- phique dans les sciences sociales*. París: Librairie des Méridiens. Klincksieck.
- GAGNON, N. (1980): «Données autobiographiques et praxis culturelle». *Cahiers Internationaux de Sociologie*, LXIX, p. 291-304.
- JANER MANILA, G. (1979): *La problemàtica educativa dels infants selvàtics: el cas de «Marcos»*. Barcelona: Laia.
- LEWIS, O. (1966): *Pedro Martínez*. Mèxic: Joaquín Mortiz.
- LEWIS, O. (1971): *Los hijos de Sánchez*. Mèxic: Joaquín Mortiz.
- LEWIS, O. (1972): *La cultura de la pobreza*. Barcelona: Anagrama.
- MARSAL, J. F. (1973): *Hacer la América. Autobiografía de un emigrante*. Barcelona: Ariel.
- POIRIER, J.; CLAPIER-VALLADON, S.; RAYBAUT P. (1993): *Les récits de vie. Théorie et pratique*. París: PUF (primera edició de 1983).

Llibres

- CONE BRYANT S. (1964): *Com explicar contes*. Barcelona: Nova Terra. (Versió i adaptació dels contes per M. T. Codina, M. Mata, M. E. Valeri).
- CODINA, M. T.; MATA M.; VALERI M^a, E. (1964): *El llop, el garrí, l'ànec i l'oca*. Barcelona: La Galera (reeditada el 1971 i el 1994).
- CODINA, M. T.; DARDER, P.; BAS, J. M. (1968): *En torno a una experiencia de financiación escolar*. Barcelona: Nova Terra.
- CODINA, M. T.; MATA M.; VALERI M. E. (1972): *Història de Tabalet*. Barcelona: La Galera.
- Equip de l'Escola Municipal «Avillar Xavorrós» (1981): *Experiència d'Educació global a Can Tunis: 1977-1978. Separata del IV Premi Ramon Llull. 1979*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- CODINA, M. T. (1984): *Visquem plegats i bé*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. M. T. Codina n'és la coordinadora i compta amb la col·laboració de M. Castanys, T. Roig i F. Rovira.
- CODINA, M. T. (1989): *Aprendizaje de la lectoescritura (1ª Parte)*. Adaptació de «Letra por letra» i exercicis complementaris. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Educació.
- CODINA, M. T. (1989): *Aprendizaje de la lectoescritura (2ª Parte)*. Adaptació de «Letra por letra» i exercicis complementaris. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Educació.
- CODINA, M. T. (1989): *Con los ojos abiertos ¿qué cuentan los chavorrós?* Textos recollits i elaborats per M. T. Codina Mir (1977-1983). Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Educació.
- CODINA, M. T. (1989): *Lenguaje inicial*, Textos graduats (adaptació de

- «Poquito a poco») i exercicis. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Educació.
- CODINA, M. T.(1992): *L'infant i el parvulari*. Col·lecció Temes d'Infància, 19. Barcelona: Rosa Sensat.
- CODINA, M. T.(1993): *Niñas y niños de 3 a 6 años y la escuela*. Col·lecció «Temas de Infancia», 2. Coediten: Centro de Publicaciones del MEC (Madrid) i Rosa Sensat (Barcelona). (Traducció al castellà de l'obra *L'infant i el parvulari*).

Articles

- CODINA, M. T. (1975): «Para que nuestros hijos se sientan seguros, no basta con que tengan pan y zapatos». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 10, gener-febrer.
- CODINA, M. T. (1975): «Premios y castigos. ¿De qué tipo?». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 11, març-abril.
- CODINA, M. T. (1975): «¿Un libro el mejor amigo del hombre?». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 12, octubre.
- CODINA, M. T. (1976): «El Instituto: ¿Para qué?». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 13, gener.
- CODINA, M. T. (1976): «¿Pedagogía?». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 14, març-abril.
- CODINA, M. T. (1976): «Algo más sobre pueblo y cultura». *Correo Catalán*, (a la secció: «El hombre. Las ideas. Los hechos.»), 26 de juny, p. 5.
- CODINA, M. T. (1976): «Organització educativa i món real». *Avui*, (Secció Ensenyament), 20 d'octubre, p. 22, i 27 d'octubre, p. 20.
- CODINA, M. T. (1976): «Educación». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 15, novembre.
- CODINA, M. T. (1976): «INB Casa Antúnez: estudiantes y gitanos». *Los vecinos. Revista de la AA. VV. «Nuestra Señora de Port»*, núm. 16, desembre.
- CODINA, M. T. (1979): «Reflexions de sis anys de treball com a mestra en un barri d'immigrants». *Qüestions de vida cristiana*, núm. 99, novembre.
- CODINA, M. T.; GONZÁLEZ B. (1980): «Estudio y análisis de la experiencia de promoción global en Can Tunis». (Comunicació presentada al Congrés "Presente y futuro del movimiento asociativo gitano"). *Revista de Documentación Social*, núm. 41, octubre-desembre.
- CODINA, M. T.; GILABERT A.; GONZÁLEZ, B. (1981): «Ensenyament global»

- litzat». *Full d'Informació a les Escoles*, núm. 10.
- CODINA, M. T. (1981): «Setmana fora de la ciutat amb l'escola «Avillar Chavorrós» de Can Tunis. Saïfores, de 26 a 30 d'octubre de 1981". *Perspectiva Escolar*, núm. 60, desembre.
- CODINA, M. T. (1981): «El paper de l'educador de la fe». *Quaderns de Pastoral*, núm. 67, p. 66-69.
- CODINA, M. T. (1981): «L'adquisició de la llengua com a punt d'arribada en el procés complex de la catalanització. Etapes prèvies». Comunicació presentada al 1r Simpòsium sobre l'ensenyament del català a no-catalanoparlants (p. 13). Organitzat per l'Escola Universitària Balmes de Mestres d'Osona, Vic, 8-10 d'abril de 1981.
- CODINA, M. T. (1982): «Els educadors i la realitat de l'entorn». *In-fàn-ci-a*, núm. 6, maig-juny.
- CODINA, M. T. (1984): «L'educació, ciència o art?». *In-fàn-ci-a*, núm. 20, setembre-octubre.
- CODINA, M. T. (1984): «Educació compensatòria». *Butlletí dels Mestres*, núm. 187, juny-juliol, p. 21-25.
- CODINA, M. T. (1985): «Una escola solidària? Per què? Com?». *Butlletí dels Mestres*, núm. 196.
- CODINA, M. T. (1986): «Més val atendre a temps que compensar!». *In-fàn-ci-a*, núm. 30, maig-juny.
- CODINA, M. T. (1986): «Glossa a una cançó popular». *Almara*, núm. 18, hivern. Publicació d'Olot.
- CODINA, M. T. (1987): «Sortim? Oi tant...! I abans caldrà...». *In-fàn-ci-a*, núm. 36, maig-juny.
- CODINA, M. T. (1987): «Protagonista, el grup de tres anys». *Avui*, 2 de juliol, p. 6.
- CODINA, M. T. (1988): «Els gitanos i el barraquisme». *Quaderns d'Orientació Familiar*, núm. 111, (publicació del ICESB. Hi ha una versió en castellà idèntica: *Los gitanos y el barraquismo*).
- CODINA, M. T. (1988): «Quan el grup de 3-4 anys entra a l'escola obligatòria». *In-fàn-ci-a*, núm. 42, maig-juny.
- CODINA, M. T. (1988): «Un aspecte més de la marginació: l'escola». *Aixeca't*, núm. 9, setembre, p. 1.
- CODINA, M. T. (1988): «La raza como categoría poco aplicable a la investigación científica en medicina». *Medicina Clínica*, núm. 12, vol. 91, (49), p. 477.
- CODINA, M. T. (1989): «Què valorem avui, amb vistes a demà?». *In-fàn-ci-a*, núm. 49, juliol-agost.
- CODINA, M. T. (1989): «Proyecto de formación del enseñante con alumnos gitanos». Ponència presentada i recollida a la Memòria del Seminari Internacional «Hacia una educación intercultural», Benidorm, juny 1989.
- CODINA, M. T. (1989): «Prólogo», a l'obra de Jean-Pierre Liégeois, *Seminarios europeos sobre formación de enseñantes y escolarización de niños gitanos*. Madrid: Editorial Presencia Gitana.
- CODINA, M. T. (1990): «Más vale atender a tiempo que compensar».

- In-fan-cia*, núm. 2, juliol-agost.
- CODINA, M. T. (1990): «'Problema teu' o 'fer-te teu el problema'?». *Alma-ra*, núm. 32, estiu. Publicació d'Olot.
- CODINA, M. T. (1990): «Wanted culpable». *Diari de la 25a Escola d'Estiu*, núm.7, 10 de juliol, p. 2.
- Departament d'Ensenyament (1990): *Disseny curricular. Ensenyament Primari*. Barcelona: Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. (M. T. Codina va col·laborar en aquesta publicació).
- CODINA, M. T. (1991): «El grupo de 3-4 años entra en la escuela obligatoria». *In-fan-cia*, núm. 5, gener-febrier.
- CODINA, M. T. (1991): «Protagonista, el grupo de tres años». *In-fan-cia*, núm. 9, setembre-octubre.
- CODINA, M. T.(1991): «Educación en la diversidad». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 196, octubre, p. 27-28.
- CODINA, M. T.; IGLESIAS M. (1991): «La capacitació de joves i adults gitanos per al treball: factor d'autoestima». Comunicació al Congrés... Sant Feliu de Guíxols, abril 1981.
- CODINA, M. T. (1992): «Programa d'educació en la diversitat». A: G. PUIG [coord.]: *Recerca i educació interculturals. Actes de la Conferència europea de Sant Feliu de Guíxols*. Barcelona: La Llar del Llibre.
- CODINA, M. T. (1993): «El discretíssim camí de fer i desfer de cada dia", rutina o professionalització?». *In-fan-ci-a*, núm. 75, novembre-desembre.
- CODINA, M. T. (1993): *Una escola per a tots i una educació per a cadascú*. (Conferència a la inauguració del curs escolar 1992-93). Manresa: Ajuntament de Manresa.
- CODINA, M. T. (1993): «Record de Maria Rubies». *Perspectiva Escolar*, núm. 177.
- Equip de l'Escola Xavó-Xaví (1993): «Escola secundària adaptada Xavó-Xaví». *Guix*, núm. 184, p. 29-34. (M. T. Codina és un dels membres de l'equip, tal com es fa constar al peu de la pàgina 34).
- CODINA, M. T. (1994): «L'atenció individual dins del grup». *In-fan-ci-a*, núm. 79, maig-juny.
- CODINA, M. T. (1994): «Lo cotidiano, ¿fuente de rutina o de profesionalización?». *In-fan-cia*, núm. 13, maig-juny.
- CODINA, M. T.(1995): «La atención individual en el grupo». *In-fan-cia*, núm. 31, maig-juny, p. 22-27.
- CODINA, M. T.(1995): «Per a una educació familiar». A: *Jordi Vilanova i Bosch, decorador, en el seu setantè aniversari*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 70- 75.
- CODINA, M. T. (1995): «Embolics de família pedagògica. Rosa Sensat». *Trames i tramoies. Memòria oral i memòria escrita de les 30 primeres escoles d'estiu de Rosa Sensat*, p. 8-9. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- CODINA, M. T. (1996): «Tothom té dret a ser diferent». *La nostra veu*, (publicació del CP Sant Julià de Sabadell), juny.

CODINA, M. T. (En premsa): «Educación en la diversidad. Compensación externa y formación del profesorado». Ponència presentada i recollida a la Memòria del "Seminario Europeo de Materiales Didácticos Interculturales para Alumnos Gitanos. Madrid, abril 1984.

Llibres de text¹

Català

CODINA, M. T.; CORMAND, J. M.; VALERI M. E. (1982): *Català 2*. Barcelona: Casals.

Experiències

CODINA, M. T.; LLUPIÀ, M.; MINGUELLA, C. (1971): *Experiencias 2. Ciclo inicial de EGB. Fichas de trabajo. Guía Didáctica*. Barcelona: Casals.

CODINA, M. T.; BATLLORI R.; BENEJAM P.; COMERMA, J.; GIRANT, M. D.; RIERA, C.; SOLER, A.; TUR, J.; VALLS, J.; VALLS J. (1971): *Experiencias 3. Ciclo inicial de EGB. Fichas de trabajo. Guía Didáctica*. Barcelona: Casals.

CODINA, M. T.; LLUPIÀ M.; MINGUELLA, C. (1980): *Experiències 2. Cicle inicial d'EGB. Llibre de l'alumne. Llibre de consulta*. Barcelona: Casals.

CODINA, M. T.; BATLLORI R.; BENEJAM P.; COMERMA J.; GIRALT, M.D.; RIERA C.; SOLER, A.; TUR, J.; VALLS, J.; VALLS, J. (1980): *Experiències 3. Cicle inicial d'EGB. Llibre de l'alumne. Llibre de consulta*. Barcelona: Casals.

Àrea de llenguatge

Cinquè

CODINA, M. T.; BLASI, S.; DARDER, P.; ENSESA, N.; FARRÉ, J.; FRANK, J.; MINGUELLA, C. (1972): *Lenguaje 5º. Fichas de trabajo. Guía Didáctica. Fichas corrección lengua*. Barcelona: Casals.

(1) Relació de llibres de text publicats a Editorial Casals entre 1969 i 1982 (l'any correspon a la primera edició)

Setè

CODINA, M. T.; DARDER, P.; FARRÉ, J.; FRANK, J.; LISSÓN, A.; NOGUEROL, A.; TEIXIDOR, M.; MALUQUER, J. (1972): *Lengua-Literatura; Gramática (Consulta y fichas). Guía Didáctica. Fichas corrección lengua*. Barcelona: Casals.

Vuitè

CODINA, M. T.; DARDER, P.; FRANK, J.; LISSÓN, A.; MALUQUER, A.; MARTÍNEZ, C.; NOGUEROL, A. (1974): *Lengua-Literatura; Gramática (Consulta y fichas). Guía didáctica. Corrección lengua*. Barcelona: Casals.

BUP

CODINA, M. T.; CONDOM, D.; GELI, J. (1976): *Latín 2 de BUP*. Barcelona: Casals.

CODINA, M. T.; CONDOM, D.; GELI, J. (1982): *Llatí 2 de BUP*. Barcelona: Casals.

Coordinació de llibres de text²

Segon

Llibre de lectura

Equip de mestres de Talitha i Costa i Llobera. (1971). *Un barco cargado de...* Barcelona: Casals.

Àrea de llenguatge

BLASI, S.; DACS, M.; LISSÓN, A. (1971): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

(2) M. T. Codina i P. Darder coordinen els textos següents des de 2n fins a 8è d'EGB:

Àrea de matemàtica

CAMPS, M. T.; GAVALDÀ D.; VIÑAS, A. (1971): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica i dinàmica

CREUHERAS, A.; FEU, C. (1971): *Guía*. Barcelona: Casals.

Activitat optativa (català)

CAMPS, M. (1973): *Mainada*. Barcelona: Casals.

Tercer

Llibre de lectura

VALERI, M.E. (1972): *Bajo el sol entero*. Barcelona: Casals.

Àrea de llenguatge

BLASI, S.; COMELLAS M.; GORT, P.; FRANK J.; MANENT, M.; TEIXIDOR, M. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de matemàtica

FONTDEVILA, M.; GAVALDÀ, D.; SOLÉ, A. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea d'experiències

CARRERAS, R.; COMERMA, J.; GIRAL, M.D.; MARÍ, A.; SANTACANA, J.; VALLS, J. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica

GIRAL, M. D. (1972): *Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Activitat optativa (català)

CAMPS, M.; CORMAND, J. M.; LÓPEZ DEL CASTILLO, LI.; VALERI, M. E. (1971): *Corriola*. Barcelona: Casals.

Quart

Llibre de lectura (4t i 5è)

LISSÓN, A.; MARTÍNEZ, C.; MINGUELLA, C. (1972): *Con el viento*. Barcelona: Casals.

Àrea de llenguatge

BIGORDÀ, P.; ENSESA, N.; FRADERA, M.; GISBERT C. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de matemàtica

GAVALDÀ, D.; HUGUET, C.; SOLER, A. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'experiències

COSTAPAU, R. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica

GIRALT, M.D. (1972): *Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Activitat optativa (català)

CAMPS, M.; CORMAND, J.M.; LÓPEZ DEL CASTILLO, LI.; VALERI, M.E. (1972): *Escletxa*. Barcelona: Casals.

Cinquè

Àrea de matemàtica

GAVALDÀ, D.; POU, M. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències de la natura

- VALLS, J. (1972): *Libro de consulta*. Barcelona: Casals.
CARRIÓ, R.; FRANK, J. (1973): *Fichas de trabajo*. Barcelona: Casals.
BENEJAM P.; CARRIÓ, R.; FRANK, J.; VILLANUEVA, M. (1972): *Guía didáctica de Ciencias de la Naturaleza y Ciencias Sociales*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències socials

- BENEJAM, P.; VILLANUEVA, M. (1972): *Fichas de trabajo. Fichas de consulta*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica

- GIRALT, M.D. (1972): *Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Activitat optativa (català)

- CORMAND, J.M.; LÓPEZ DEL CASTILLO LI.; PRAT, A.; VALERI M.E. (1972): *Eina*. Barcelona: Casals.

Sisè

Àrea de llenguatge

- CAMPS, A.; DARDER, P.; ENSESA, N.; FARRÉ J.; LISSÓN, A.; NOGUEROL, A. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Fichas de corrección de lengua*. Barcelona: Casals.

Àrea de matemàtica

- RÚBIES, M.; GAVALDÀ, D.; POU, M. (1972): *Fichas de trabajo. Guía Didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències de la natura

- VALLS, J. (1972): *Libro de consulta*. Barcelona: Casals.
CARRIÓ, R.; FRANK, J.(1972): *Fichas de trabajo*. Barcelona: Casals.
BARTOLOMÉ, X.; CARRIÓ, R.; DOU, J.M.; MASJUAN, M.D.; PFEIFFER, N.; TOMÁS, C. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències socials

BENEJAM, P.; BATLLORI R.; MARTÍNEZ, M.; SANJUÁN, P. (1972): *Fichas de consulta y trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'idioma modern

Francès

BORJA, R.; GAUTRON, C.; RIART, C. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Anglès

ISAACS, D. (1972): *Libro del alumno. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió artística i pretecnològica

RIFA, F.; ROSSELL, S.(1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Setè

Àrea de matemàtica

RÚBIES, M.; GAVALDÀ D.; POU, M.; GIBERT, J. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències de la natura

DOU, J.M.; MASJUAN, M.D.; PFEIFFER N. (1972): *Libro de consulta. Fichas de trabajo. Guía Didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències socials

BENEJAM, P.; BATLLORI R.; BONET, J.; MARTÍNEZ M.; GARRIGA, J.M. (1973): *Libro de consulta. Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'idioma modern

Francès

BORJA, R.; RIVERA, M.; GAUTRON, C.; RIART, C. (1972): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Anglès

ISAACS, D. (1974): *Libro del alumno. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió artística i pretecnològica

RIFÀ, F.; ROSSELL, S. (1974): *Fichas de trabajo*. Barcelona: Casals.

Vuitè

Àrea de matemàtica

RÚBIAS, M.; GAVALDÀ, D.; POU, M.; GIBERT, J. (1974): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències de la natura

CARRIÓ, R.; DOU, J.M.; MASJUAN M.D.; PFEIFFER, N; VALLS, J. (1974): *Libro de consulta. Fichas de trabajo. Guía Didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències socials

BENEJAM, P.; BONET J.; BORRÀS, M.; CASANELLAS T.; GARCÍA, C.; MARTÍNEZ, M.; ROSSET, M. (1974): *Libro de consulta. Fichas de trabajo. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'idioma modern

Francès

BORJA, R.; RIVERA, M.; RIART, C. (1974): *Fichas de trabajo. Guía didáctica. Solucionario*. Barcelona: Casals.

Anglès

ISAACS, D. (1974): *Libro del alumno. Guía didáctica*. Barcelona: Casals.
Àrea d'Expressió Plàstica i Pretecnològica

RIFA, F.; ROSSELL S. (1974): *Fichas de trabajo*. Barcelona: Casals.

L'any 1980, M. T. Codina i P. Darder coordinen l'edició dels textos en català

Tercer

Àrea de matemàtica

FONTDEVILA, M.; GAVALDÀ, D.; SOLÉ, A. (1980): *Llibre de l'alumne. Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'experiències

CARRERAS, R.; COMERMA, J.; GIRAL, M.D.; MARÍ, A.; SANTACANA, J.; VALLS, J. (1980): *Llibre de l'alumne. Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica

GIRALT, M.D. (1980): *Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Quart

Àrea de matemàtica

GAVALDÀ, D.; HUGUET, C.; SOLER, A. (1980): *Llibre de l'alumne. Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'experiències

COSTAPAU, R. (1980): *Llibre de l'alumne. Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica

GIRALT, M.D. (1980): *Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Cinquè

Àrea de matemàtica

GAVALDÀ, D.; POU, M. (1980): *Llibre de l'alumne. Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències de la natura

VALLS, J. (1980): *Llibre de consulta*. Barcelona: Casals.

CARRIÓ, R.; FRANK, J. (1980): *Llibre de l'alumne*. Barcelona: Casals.

BENEJAM P.; CARRIÓ, R.; FRANK J.; VILLANUEVA, M. (1980): *Guia didàctica de Ciències de la Natura i Ciències Socials*. Barcelona: Casals.

Àrea de ciències socials

BENEJAM P.; VILLANUEVA, M. (1980): *Llibre de l'alumne. Llibre de consulta*. Barcelona: Casals.

Àrea d'expressió plàstica i pretecnològica

GIRAL, M.D. (1980): *Guia didàctica*. Barcelona: Casals.

Treballs no publicats

CODINA, M. T.; GONZÁLEZ, B. (1977): «Fracasa el primer intento de un Instituto Popular, el INB Casa Antúnez». Ciclostil, 19 p.

CODINA, M. T.; CHALMETA J.; CHOCARRO, P.; FILOMENO, M.; GÓMEZ DE ENTE-RRÍA, M. A.; LÓPEZ A.; MARTINELL, A.; MONTSERRAT M.; VILADÉS, M. A. (1978): *Estudi sobre la situació escolar en relació a les diverses problemàtiques que presenten els alumnes*. Document ciclostilat fet per encàrrec de l'Àrea d'Ensenyament de l'Ajuntament de Barcelona.

CODINA, M. T. (1980): *Reflexió i comentari a partir de les colònies de l'Escola Municipal Avillar Chavorrós*. Ciclostil, 27 p.

CODINA, M. T. [coord.] (1982): *Situació de la població infantil gitana a Catalunya*. Realitzat per encàrrec del Consell d'Ensenyament.

CODINA, M. T. (1986): «Criterios para la formación del profesorado». Conferència a les *Jornadas de Apoyo a la Escolarización de Niños*

- Gitanos*. Ministerio de Educación y Ciencia, Subdirección General de Educación Compensatoria, Madrid, 5-6 de juny.
- CODINA, M. T. (1988): *El dret a ser diferent sense quedar al marge. Projecte d'una educació en la diversitat*. Memòria per al concurs oposició per a Tècnic Superior d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, març 1988.
- CODINA, M. T. (1988): *Estudi sobre l'escolaritat dels alumnes de Barcelona atesos pel Programa de Marginats Socials. Curs 86/87*. (Educació Compensatòria). Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- CODINA, M. T. (1992): «El nen i les minories ètniques». Comunicació presentada a la *Jornada sobre Infància i Adolescència*, Associació Catalana per la Infància Maltractada, Cabrera de Mar, 30 de maig, 15-17.

Documents sobre M. T. CODINA

- Auca d'una mestra* (1992): (per Montserrat Castanys, José Gabriel López, Àngels Ollé). Document fotocopiats.
- «El sentit de la compensació», *Avui*, 23 de març de 1992.
- BISQUERRA, R. (1995): «Maria Teresa Codina i Mir. Premi Ramon Fuster 1995». *Butlletí del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya*, núm. 95, p. 3-6.
- BISQUERRA, R. (1996): «María Teresa Codina. Maestra en las dos orillas». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 250, setembre, p. 8-13.
- CELA, J. (1992): «Maria Teresa Codina: de pedra picada». *Diari de Barcelona*, 21 de març.
- CELA, J.; PALOL, J. (1993): *Amb veu de mestre*. Barcelona: Rosa Sensat/Edicions 62.
- «Entrevista amb... M. Teresa Codina». *Diari Escola d'Estiu*, núm. 9, 10 de juliol, p. 4.
- ESPINÀS, J. M. (1992): «Entrevista a Maria Teresa Codina» al programa *Personal i intransferible* del Canal 33 de la Televisió de Catalunya, dia 21 de març de 1992.
- GONZÁLEZ, L. (1986): «Rosa Sensat, 20 anys al servei de la renovació pedagògica a Catalunya». *Avui*, 10 d'abril, p. 3.
- Jornadas sobre Relaciones Interculturales y Minorías Étnicas*. («Los gitanos ven la escuela como algo hostil, engañosa y extranjera», a juicio de la pedagoga Teresa Codina. *Diario de Navarra*, 3 de desembre de 1988, p. 46.
- LÓPEZ, M. A. (1992): «Maria Teresa Codina: La solución no es el suspenso o la mala nota». *El País*, 22 de març, p. 38.

- MATA, M. (1989): «Aportacions a la història de l'educació dels més petits a Catalunya». *Interaula. Butlletí de les Escoles Catalanes de Mestres*, 7 (juny), p. 16-22 (es fa referència a M. T. Codina a les p. 19 i 20).
- MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, J. (1981): *L'escola a Catalunya sota el franquisme*. Barcelona: Rosa Sensat/Edicions 62. (Es fa referència a M. T. Codina a les p. 221, 231, 367).
- MONÉS I PUJOL-BUSQUETS J. (1981): *Els primers quinze anys de Rosa Sensat*. Barcelona: Rosa Sensat/Edicions 62. (Es fa referència a M. T. Codina a les p. 18, 90, 91).
- PIQUER, J. (1987): «El problema del pueblo gitano no se resolverá si no logramos educarnos todos en el interculturalismo. Maria Teresa Codina hace un balance de las políticas seguidas con la etnia gitana». *La Vanguardia*, 20 de novembre de 1987, pàgina de Sociedad.
- RICART, M. (1992): «Entrevista a M. T. Codina amb motiu de la seva jubilació». *Comunidad Escolar*, 17 de juny, p. 11.
- ROVIRA, B. (1992): «Entrevista a Teresa Codina». *La Vanguardia*, 21 de març, p. 1-3 de «Revista».
- SEGARRA, X. (1992): «L'escola canvia pels mestres, no per les lleis. Maria Teresa Codina, mestra i pedagoga». *Diari de Barcelona*, 27 d'abril, p. 48.
- (1984): «Conversa amb Teresa Codina». *Via fora!*, núm. 1, hivern, p. 24-27 (publicació d'Enllaç, Promotora de Cultura Popular de Ripoll).

Paraules clau

Cultura catalana

Pedagogia

Renovació educativa

Marginació

Història de l'educació

Abstracts

A partir de un planteamiento inicial de la metodología de las "historias de vida", se analiza la vida de María Teresa Codina desde una perspectiva biobibliográfica. Como se intenta demostrar, su trayectoria profesional en el mundo de la educación le ha llevado a jugar un papel importante en la renovación pedagógica en Cataluña a partir de los años cincuenta. Entre otras aportaciones, ha fundado la Escola Talitha, la Escola de Mestres Rosa Sensat (junto a otras personas), varias instituciones educativas en el barrio de Can Tunis de Barcelona, etc., siempre a partir de un compromiso vital en la educación.

À partir d'un exposé de la méthodologie des « histoires de vie », l'auteur analyse la vie de María Teresa Codina d'un point de vue biobibliographique. Il vise à démontrer que son parcours professionnel dans les milieux éducatifs l'a conduite à jouer un rôle important dans la rénovation pédagogique en Catalogne à partir des années cinquante. Elle a notamment fondé l'Escola Talitha, l'Escola de Mestres Rosa Sensat (aux côtés d'autres personnes), plusieurs associations éducatives dans le quartier de Can Tunis à Barcelone, etc., faisant toujours preuve de son engagement profond en matière d'éducation.

Taking as its starting-point the methodology of "life histories", the life of María Teresa Codina is analysed from a biobibliographic point of view. As the author seeks to show, Codina's professional position in the world of education has led her to play an important role in pedagogical renewal in Catalonia since the 1950s. Her contributions to this include the Talitha School, the Rosa Sensat Teacher Training School (with other people), various educational institutions in the Can Tunis district of Barcelona, etc., initiatives always imbued with her vital commitment to education.